

УДК [37.091.212:78.011]-042.66

Кириченко О.А.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ В РОБОТІ СТУДЕНТА -МУЗИКАНТА.

Виховання музикантів високої кваліфікації, підготовка молодих спеціалістів до самостійної професійної роботи – головна мета професійних навчальних закладів нашої країни.

Сучасна освіта передбачає обов'язкове оволодіння прийомами самостійного здобування знань та їх наступного використання. Тому система освіти сьогодні намагається вирішувати задачі, які спрямовані на формування навичок самостійної творчої роботи.

Для цього іде активний пошук форм організації навчальної діяльності, які б якнайкраще впливали на розвиток самостійного мислення, творчого зацікавленого відношення до процесу пізнання.

Питання виховання самостійності завжди стояло на першому місці у системах викладання великих педагогів: Г.Нейгауза, Л.Ніколаєва, Л.Ауера, Й.Гофмана, Б. Кременштейна, Р.Мартінсена та інших. Всі вони, успішні виконавці і видатні педагоги довели це досягненнями своїх учнів, професійна доля яких склалася успішно. Якість підготовки випускника навчального закладу і його успішна професійна діяльність дозволяє нам судити не тільки про його особливі здібності і працелюбство, а і про методику і особливості школи його викладача.

Доволі часто ми бачимо, що молоді педагоги музики, успішні виконавці, мають проблеми з налагодженням педагогічної практики. Перші роки практичної діяльності вони вчать викладати та набагато пізніше оволодівають педагогічною майстерністю. Чому так виходить? Причини педагогічної несамостійності випускника після закінчення навчання скоріше за все потрібно шукати в недоліках роботи його педагога.

Мета цієї статті вкотре привернути увагу викладачів до цієї проблеми. Обов'язково на останніх курсах навчання надавати студенту можливість робити самостійні кроки в підборі програми та її виконанні. Це надасть йому впевненості в майбутній практичній діяльності.

На виховання самостійності студента негативно впливають такі помилки в методиці його викладача як:

а) нерівномірність у музичному вихованні студента, коли його музичне мислення і фантазія відстають від технічного розвитку;

б) невміння викладача побудувати процес навчання, коли він намагається надати студентові одразу багато інформації. Такі уроки перевантажуються детальними вказівками, і головне губиться у величезній кількості другорядного. Більшість вказівок після таких,

«багатих» на інформацію уроків, не виконується і треба починати все спочатку.

в) хвилювання викладача щодо втрати свого професійного обличчя, коли самостійно прийняті студентом рішення приводять до помилок та зриву виступу. Так студент втрачає радість прояву ініціативи, власної відповідальності і творчого начала.

В цій статті розглядаються основні напрямки виховання навичок самостійності в роботі і способи їх практичного використання ще в період навчання студента з метою найкращої підготовки до практичної педагогічної діяльності.

Г. Нейгауз у нотатках педагога «Про мистецтво фортепіанної ігри» пише: «Вважаю, що одне з головних завдань педагога – зробити якнайскоріше і ґрунтовніше так, щоб бути непотрібним учневі, усунути себе, вчасно зійти зі сцени, тобто прищепити йому ту самостійність мислення, методів роботи, пізнання і уміння домагатися мети, які називаються зрілістю, порогом, за яким починається майстерність» [1, с.187].

Проблема виховання навиків самостійності в роботі містить в собі декілька складових: знання етапів роботи над твором, самостійного музичного мислення і творчості, технічного удосконалення, раціональної організації самопідготовки. При цьому основними способами в роботі повинні бути аналіз та узагальнення, систематизація знань, знання принципів виконання, розуміння конкретної задачі.

Велике значення має робота над текстом. Студенти не завжди відповідально ставляться до вивчення та аналізу тексту, не розуміючи його інформаційної ємності. С. Савшинський стверджує: «Ретельно і скрупульозно, вдумливо, догадливо і творчо вивчаючи його (нотний запис), виконавець проникає в задум композитора і суть твору. Нотний текст завжди залишається головним і безперечним джерелом знань» [2, с.39].

В свідомості студента текст як зміст музики і технічні прийоми, за допомогою яких втілюється цей зміст, повинні бути нероздільними. Використання знань зі всіх музично-теоретичних дисциплін створює основу на якій здійснюється процес мислення. "На якийсь час господарем робочого процесу стає аналіз, увага із загального і цілого перемикається на частковості. Значення кожній піаністові треба зрозуміти, кожну треба оглядіти, обслухати і обмацати руками, виконання поступається місцем "роботі". Піаніст уподібнюється дослідникові-ученому, його роботу характеризує поєднання емоційного напруження, ясного розуму, творчої наполегливості і трудової енергії" [2, с.174]. Якщо процес мислення підкріплюється ігровою практикою, яка спирається на чуттєве сприйняття, тоді інтелектуальна активність трансформується в емоційну, а музична мова, музична думка, яка містить емоційну і інтелектуальну складові і має інтонаційну основу, стає зрозумілою.

Постійні тренування (гра вправ, гам, етюдів) сприяють розвитку технічної майстерності. При цьому виховується цілеспрямованість і наполегливість в досягненні поставленої мети, воля і відповідальність за свій професіоналізм.

Накопичення знань і навичок по всіх напрямках роботи допоможе студенту раціонально організувати самостійні заняття і зробити їх максимально ефективними.

Сприятливі організації самостійної роботи студента можуть рекомендації педагогів, викладені у відповідному розділі навчально-методичного комплексу.

А.П.Щапов зв'язує навичку самостійної роботи з вихованням працездатності: «Навчання музичному вихованню не дає ніякого результату, якщо учень не уміє самостійно працювати за інструментом і якщо педагог не виховує його в цьому напрямі. Тому найпершим завданням педагога є навчити учня самостійно працювати. Якщо педагог вважає, що він зобов'язаний шляхом «натаскування» добитися того, щоб непрацездатний учень закінчено вивчив покладену за програмою кількість п'єс, то він робить грубу педагогічну помилку: нормального розвитку учня все одно не буде і помилково спрямовані зусилля педагога все одно пропадуть дарма» [3,с.45]

Допомагають у вихованні вміння самостійно приймати рішення при вивченні нового твору такі форми роботи: читання з листа, ескізне вивчення твору, вивчення сучасного репертуару, в якому ще нема сформованих традицій, усталених норм щодо виконання.

Щоб виконання художньої програми на екзамені не було для студента самоціллю, викладачеві треба знайти такі форми та способи роботи на занятті, які б спонукали студента до пошуку, творчості, бажання отримати нові знання, ще більшого занурення в професію. Таку можливість надають так би мовити уроки - «поштовхи». Це заняття - узагальнення рис творчості, або елементів фактури, мелодики одного з композиторів. Такі заняття краще за все проводити ближче до концертного виступу. Студентові пропонується спочатку зіграти на занятті вивчений твір, після - всі твори цього композитора, які вивчались раніше, пройти ескізно декілька творів з репертуару ДМШ, прослухати щось у виконанні відомого піаніста, зробити висновки. Твори з шкільного репертуару для студента нескладні за текстом, тому з задоволенням виконуються. Це допомагає акумулювати характерні прийоми фортепіанного викладення, засоби музичної виразності, також накопичити репертуар для майбутньої педагогічної роботи, додати студенту впевненості у своїх знаннях. Висновки здобуті в процесі самостійного пошуку запам'ятовуються. Як говорить давнє китайське прислів'я: «Розкажи мені, і я забуду, покажи мені, і я запам'ятаю, дай мені спробувати, і я навчуся».

Ефективними з узагальнення знань є уроки-семінари. Їх проводять з групою студентів, які вивчають твори одного композитора, під час

заняття виконують, а потім обговорюють виконання один одного. Це стимулює ретельно підготуватися теоретично (розширити коло знань, систематизувати свої знання з цього питання, намагатися грамотно висловлювати свої думки) і практично (якісно виконати твір, максимально глибоко розкрити його зміст і відтворити характер, зіграти технічно вільно, віртуозно). Теми таких занять можуть бути різноманітними, від обговорення фортепіанного стилю композитора до прийомів роботи над технічними складнощами, від роботи над творами певного жанру і форми до роботи над розкриттям композиторського задуму. Висловлювання своєї думки, міркування в колі однокурсників вимагає певної сміливості і впевненості, вміння аналітично мислити і узагальнювати, використовувати знання з інших музичних дисциплін, уважно слухати і запам'ятовувати, бути самокритичними, з повагою відноситися до досягнень інших. Такі уроки допомагають виявити виконавські знахідки, готують студентів до майбутньої дослідницької роботи в області фортепіанної педагогіки і виконання. Дух змагання робить атмосферу заняття більш живою, яскравою, емоційно піднесеною і такою, що будить ініціативу.

Однією з форм розвитку самостійності в роботі студента може бути заняття, на якому викладач доручає студенту роль педагога. Перед студентом постає проблема, способи вирішення якої він повинен знайти миттєво.

Навчання у ВНЗ буде ефективним, якщо у студента сформована мотивація на оволодіння майбутньою професією. Обов'язковою умовою його успішної професійної діяльності є здібність студента відчувати інтерес до безперервної самоосвіти і прагнення до поглиблення і розширення професійних знань. Тому одним з завдань педагога є формування мотивації на пізнавальну діяльність. Зацікавленість студента в майбутній професії допоможе у вирішенні цієї задачі.

Студент повинен розуміти, що музикант – це людина яка професійно займається музикою, може бути виконавцем, педагогом, а також займатися просвітницькою діяльністю. Всі ці напрямки роботи музиканта потребують крім знань з музично-теоретичних дисциплін знання з педагогіки, психології та суміжних видів мистецтв. Використання цих знань в самостійній роботі дає розуміння взаємозв'язку цих предметів з професією.

В становленні студента як майбутнього викладача велику роль відіграє педагог, який завжди знаходиться поряд. Стиль його викладання у більшості випадків береться за приклад у майбутній роботі. Тому викладачеві треба мати чітко вироблену систему в організації навчального процесу: пояснювати мету предмета, обґрунтовувати потрібність знань, отриманих у вищому навчальному закладі. Початок педагогічної практики надає можливість студенту спробувати себе в професії, стимулює пошук свого майбутнього педагогічного стилю.

Успіх багаторічної праці викладача і студента залежить від того, наскільки грамотно побудована сумісна робота. Успіх – це закріплення студента в професії і бажання отримувати освіту на наступному рівні.

Література

1. **Нейгауз Г.Г.** Об искусстве фортепианной игры. Записки педагога: Изд.4-е / Г. Нейгауз. – М.: Музыка,1982.- 300 с: ил., порт.- 4б. 2. **Савшинский С.И.** Работа пианиста над музыкальным произведением / С.Савшинский. – М. – Л., 1964. 3. **Щапов А.П.** Фортепианная педагогіка А.П.Щапов. – М.,1960.

Кириченко О.А. Деякі аспекти виховання самостійності в роботі студента-музиканта.

Стаття присвячена методичним і практичним питанням виховання музиканта - виконавця. Заявлена тема розглядається у світлі постійно зростаючих професійних вимог до майбутнього педагога-музиканта. Основна увага приділяється методам, орієнтованим на майбутню практичну діяльність, зокрема – методиці роботи над розвитком самостійності в класі фортепіано. Проблема самостійності розглядається як проблема розвитку навичок самостійної роботи над музичним твором, виховання самостійного музичного мислення, удосконалення технічної підготовки, творчого зацікавленого відношення до процесу пізнання. Задача цієї статті – розкрити закономірності та особливості самостійної роботи студентів – музикантів вищої школи з метою підвищення її ефективності.

Ключові слова: самостійна робота, самостійне мислення, узагальнення знань, безперервна освіта.

Кириченко Е.А. Некоторые аспекты воспитания самостоятельности в работе студента-музыканта.

Статья посвящена методическим и практическим вопросам воспитания музыканта - исполнителя. Заявленная тема рассматривается в свете постоянно растущих профессиональных требований к будущему педагогу-музыканту. Основное внимание уделяется методам, ориентированным на будущую практическую деятельность, в частности – методике работы над развитием самостоятельности в классе фортепиано. Проблема самостоятельности рассматривается как проблема развития навыков самостоятельной работы над музыкальным произведением, воспитание самостоятельного музыкального мышления, усовершенствования технической подготовки, творческого заинтересованного отношения к процессу познания. Задача настоящей статьи – раскрыть закономерности и особенности самостоятельной работы студентов – музыкантов высшей школы с целью повышения ее эффективности.

Ключевые слова: самостоятельная работа, самостоятельное мышление, обобщение знаний, непрерывное образование.

Kyrychenko E.A. There are some aspects of education of independence in-process student-musician.

The article is devoted the methodical and practical questions of education of musician - performer. The declared theme is examined in the light of permanent growings professional requirements to the future teacher-musician. Basic attention is spared methods, to oriented to future practical activity, in particular - to the method of prosecution of development of independence in the class of fortepiano. The problem of independence is examined as a problem of development of skills of independent prosecution of piece of music, education of the independent musical thinking, improvement of technical preparation, creative interested attitude toward the process of cognition. It is underlined that independent employments promote not only to musical development, and to forming of some character traits. In the article such forms are examined works which educate for a student ability independent to make decision: reading from a sheet, eskiznoe study of work, acquaintance with a modern repertoire. A considerable place is taken the role of teacher in development of independence of student. . Attention applies on errors which assume teachers in-process with a student and methods of their correction. It is confirmed in the article, that *efektivnost'* teaching depends on motivation on a capture a future profession. Task of the real article - to expose conformities to law and features of independent work of students - musicians of higher school with the purpose of increase of its efficiency.

Key words: self work, self thinking, generalization of knowledge, life-long education.